

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

postmottak@kd.dep.no

04.06.20

Innspill til høring NOU 2020: 3 – Ny universitets- og høyskolelov

Innspillet er på vegne av Funkisstudentene, foreningen for studenter med funksjonsnedsettelse, utviklingshemming og kronisk sykdom tilknyttet Universitetet i Oslo (UiO). Foreningen rommer også studenter som er pårørende og studenter som støtter vårt arbeid. Av den samlede norske studentmassen oppgir 25 % at de har en funksjonsnedsettelse¹, hvor diagnosene og funksjonsvariansen er bred.

I vårt forrige høringssvar beskrev vi kort hvordan dagens lovforståelse, håndheving og manglende intern og ekstern kontroll har ført til ulik oppfølging, tilrettelegging og saksgang, med det resultatet at basert på hva man studerer, hvor man studerer og hvor sterke egne ressurser er påvirker om du får hjelpen man har krav på. Det er svært uheldig for en gruppe studenter som kan ha færre ressurser og mindre muligheter til å følge en sak gjennom systemet enn studenter uten tilretteleggingsbehov. Med forslagene til Universell, Unge funksjonshemmede (UF), Dysleksiforbundet Norge og ADHD-Norge samt vårt forslag tror vi at vi kan motvirke denne utviklingen og at man styrker rettsvernet til studenter med funksjonsnedsettelse, kronisk sykdom og andre særskilte forhold som gir dem et behov for individuell tilrettelegging og oppfølging.

Etter ønske fra departementet, har vi strukturert våre innspill etter utvalgets forslag til ny lov. Der vi er uenig med utvalgets forslag har vi lagt inn konkrete forslag til lovtekst.

Våre merknader

Vi støtter lovutvalget klarspråksarbeid og er glad for at flere forskrifter forenkles og at forskriftsmyndighet gis til departement særlig ved saker som gjelder studenter på tvers av institusjoner, slik som rettigheter i studielivet, som nå vil organiseres i nasjonale eller sentrale forskrifter ofte gitt av departementet eller med bakgrunn i "mønsterskrifter". Vi støtter også særlig UF sitt innspill om nødvendigheten for å bruke CRPD som minstestandard også spesielt der det er i motstrid med LDL, samt behovet for et ambisiøst lovverk.

Begreper i loven bør etter klarspråklige prinsipper forklares i lovteksten og i påfølgende forskrifter for at studenter, saksbehandlere og andre relevante parter skal kunne anvende loven. Påfølgende og løpende forskrifter bør også opprettholde samme klarspråklige minstestandarden, slik som lovforslaget gjør. Vi mener også at flere av de samme behovene for enkelt tilgjengelig informasjon

¹<https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/hver-fjerde-student-har-en-funksjonsnedsettelse>
https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Nedsatt_funksjonsevne/Oppvekst_og_utdanning/Hoyere_utdanning/

FUNKISSTUDENTENE

om rettigheter og plikter, slik som man så i utredningen av pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl), gjør seg gjeldende for brukerne av UH-loven. Slik som Dysleksi Norge beskriver i sitt høringsvar omfatter studenter med funksjonsnedsettelse også studenter med lærevansker, som har et generelt behov for forståelig språk og at man definerer begreper i teksten. Derfor anbefaler vi også å implementere “kort om loven”, slik som fra kapitlet foran innholdslisten i pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl) for å kort oppsummere det viktigste brukere av loven kunne trenge å vite, slik som lovens virkeområde, rettigheter og plikter man har, men vi vil legge vekt på at vi har tillit til at utvalget har god kompetanse i å vurdere hva slags informasjon som bør tas med i “kort om loven”.

- Lovforslag nytt kapittel før innholdslisten - Kort om loven: Universitets- og høyskoleloven inneholder regler som gjelder institusjoner i høyere utdanning, det vil si universiteter og høyskoler, og de reglene styret, ansatte og studenter må følge.

Loven har regler om rettigheter for studenter fra opptak av studier til utdeling av ferdig grad. Loven inneholder også regler om rettigheter og plikter for studenter under studier slik som retten til et godt universelt utformet læringsmiljø.

Oppdatert dd.mm.åååå.

Vi støtter utvalgets vurdering om at det er viktig å ikke ha inkonsekvent begrepsbruk, noe som også gjelder begreper om likestilling, mangfold og funksjonsnedsettelse. Vi mener det bør defineres hva en funksjonsnedsettelse og lignende forhold er i lovteksten, for å gi studenter en sikkerhet om at de er innenfor lovens virke og kan få tilrettelegging, eller ei. Dette er i tillegg i tråd med klarspråklige prinsipper om å definere begreper som varierer etter kontekst. Definerings av begreper bør også gjøres i de forskrifter tilknyttet UH-loven. Vi mener derfor at loven må følge disse definisjonene og legge dem til som en del av kap 7, gjerne i kapittel 7-1 Læringsmiljø. Dersom utvalget heller ønsker å legge definisjonsbestemmelse til Kapittel 1 Formål og virkeområde, eller å definere begreper løpende støtter vi også dette.

- Lovforslag ny §7-2 eller ny §7-1: Definisjoner

I loven her menes

a) institusjon: en høyskole eller universitet for høyere utdanning etter denne loven;²

b) student: en som har fått opptak til høyere utdanning, eller betalt semesteravgift ved institusjon for høyere utdanning;

c) en søker: en som har sendt inn søknad for opptak til høyere utdanning og ikke har sendt svar på vedtak om studieopptak.³

d) læringsmiljø: de forholdene som virker inn på studentenes muligheter til å tilegne seg kunnskap, og som er av betydning for studentenes fysiske og psykiske helse, inkludert fysiske, psykososiale, organisatoriske, digitale og pedagogiske forhold. Læringsmiljøet skal være universelt utformet;

e) universell utforming: utforming av omgivelsene slik at man tar hensyn til variasjonen i funksjonsevne og lignende forhold.⁴

f) funksjonsnedsettelse, funksjonsevne, funksjonshemming: tap av, skade på eller avvik i en eller flere av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. Det viser og til et gap eller misforhold mellom forutsetningene til mennesker med redusert funksjonsevne og de krav miljøet

² forvaltningsloven § 2 bokstav

³ forvaltningsloven § 2 andre ledd

⁴ <https://uu.difi.no/kva-er-universell-utforming>

FUNKISSTUDENTENE

og samfunnet stiller til funksjon på områder av vesentlig betydning for å etablere og opprettholde selvstendighet og en sosial tilværelse.⁵

g) andre særskilte forhold, behov: kan gjelde forhold og behov som ikke passer under funksjonsevne eller graviditet, men som gir et behov for tilrettelegging, slik som akutt behov for tilrettelegging grunnet uforutsette eller dynamiske behov, komplikasjoner ved svangerskap og barsel, omsorg for barn, forhold rundt pårørende ved alvorlig sykdom og død;⁶

h) behov for tilrettelegging: tilpasning når universell utforming ikke dekker et eller flere spesifikke behov og for å få like muligheter til å fullføre studieløp på normert tid som medstudenter, ved å tilpasse forholdene i læringsmiljøet eller lignende med ett eller flere tiltak;

i) normert studieløp: den tiden en student skal bruke i følge studieplanen.

j) individuell tilrettelegging: tilpasning utover universell utforming for å møte den enkeltes behov for å kunne få like muligheter som medstudenter. For å få tilrettelegging treffes et enkeltvedtak;

k) enkeltvedtak: et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer.⁷

Vi vil påpeke at mangfold og likestilling gjennomgående også må bety inkludering av forhold som funksjonsnedsettelse og andre forhold etter likestillings- og diskrimineringslovens §1, ikke utelukkende fokusere på likestilling mellom to kjønn. Vi vil også påpeke at tokjønnsmodellen loven legger opp til ved ansettelsesforhold og styrer, er en utdatert modell for likestilling. Vi anerkjenner at visse faktorer for å beregne likestilling i høyere utdanning kan benytte denne måten å måle hvor likestilt høyere utdanning eller en enkelt institusjon er på. Man bør likevel legge opp til å ha en mulighet for å inkludere ikke-binære ved å anerkjenne et tredje kjønn, eksempelvis “annet” eller “hen”, eller ikke-binære ved å ikke spesifisere to-kjønnsmodellen og dermed ikke utelukke ikke-binære, men fokusere på at likestilling kan måles og oppnås om man ikke kun fokuserer på et forhold.

Kapittel 1 - formålsbestemmelser

§ 1-3 forholdet til forvaltningsloven

Vi støtter lovutvalget i at retten til tilrettelegging fortsatt skal reguleres etter forvaltningsloven og at tilrettelegging må regnes som enkeltvedtak. I likhet med Dysleksi Norge mener vi at det bør tydeliggjøres at dette også gjelder klagerett på vedtakene. Dette kan godt stå under §7-4.

Studenter har et reelt behov for at forvaltningens regler for vedtak og klagesaker skal gjelde studenter, for å styrke studentenes rettsvern. I dag får mange studenter aldri hverken vedtak eller avslag på tilretteleggingsbehov eller behov for universell utforming, som fører til at det er svært vanskelig å ta saken til klagenemnda i studieinstitusjonen.

I saker som angår diskriminering, trygt læringsmiljø, tilrettelegging, likestilling og universell utforming må bevisbyrden ligge på institusjonen etter §37 i likestillings- og diskrimineringsloven.

Grunnet studenter som gruppe sin svake rettsstilling, svake økonomi og naturen av studenters rettigheter og plikter bør bevisbyrden utvides til å gjelde institusjonen av saker som angår en grad av behov for hastighet. Dette kan fravikes ved fare for andres liv og helse etter §10-1.

⁵ NOU 2001:22 *Fra bruker til borger*. 1.4.1 Begrepet funksjonshemning

⁶ arbeidsmiljøloven

⁷ forvaltningsloven § 2 bokstav b

FUNKISSTUDENTENE

- Lovforslag §7-4: Ved avslag på enkeltvedtak om tilrettelegging eller tiltak for universell utforming gjelder forvaltningsloven.
- Lovforslag §1-3 etter fovl: I saker angående diskriminering, trygt og godt læringsmiljø, tilrettelegging, likestilling og universell utforming må bevisbyrden ligge på institusjonen etter §37 i likestillings- og diskrimineringsloven.

Det er viktig for at studenter skal ha reell mulighet til å forstå de lover, regler og plikter som gjelder, så må alle forskrifter følge klarspråklige prinsipper etter for at studenter skal anvende og forstå lovteksten. Lovforslaget benytter seg i noe grad av ord, begreper og andre kontekstuelle forhold som kan gjøre loven uklar for en som er uøvd i å forstå lovtekster og forskrifter. Dersom lovutvalget tar inn og definerer begreper og forklarer ting, slik som ovennevnte forslag vil dette tilgjengeliggjøre og øke forståelsen av lovteksten. Dette er isåfall i tråd med klarspråklige prinsipper og vi anbefaler at man også tar dette prinsippet inn i lovforslaget for å gjøre det ytterligere tilgjengelig. Videre lovarbeid bør også følge klarspråklige prinsipper.

- Lovforslag ny §1-4: Virksomhet og forskrifter tilknyttet denne lov skal følge klarspråklige prinsipper, slik som godt språk og god struktur.

Kapittel 6 - opptak til høyere utdanning

§6-4. Unntak fra kravet om generell studiekompetanse

Vi støtter lovutvalgets vurdering for §6-4 i å fjerne aldersgrensen for dispensasjon ved sykdom eller funksjonsnedsettelse som urimelig påvirket muligheten til å få studiekompetanse og derfor opptak til høyere utdanning, videreføres uten aldersbestemmelse.

Vi støtter UF sin tolkning og er imot flertallet i lovutvalgets vurdering om at “Bestemmelsen om særskilt vurdering av søkere med generell studiekompetanse som i dag følger av opptaksforskriften § 7-13, forslås ikke videreført” da dette i praksis vil føre til et skille mellom ikke-funksjonshemmede og funksjonshemmede, samt andre grupper av søkere som i dag inngår i særskilt vurdering. I praksis har svært få søkere kommet inn på grunn av de strenge krav og tolkninger av denne bestemmelsen, så vi ønsker heller å åpne opp for en utvidelse av bestemmelsen. Vi vil særlig vektlegge det Dysleksi Norge i sitt høringssvar påpeker som problematisk med å fjerne bestemmelsen. Vi mener det kan være et eget poeng å ha to ordninger for særskilt vurdering for å komme inn på ordinære studieprogram, der den ene ordningen dekker for de søkere som ikke fikk tilstrekkelig tilrettelegging på vgs og derfor har lavere karakterer, eller andre mangler som kan kompenseres i en individuell søknadsprosess innenfor visse rammer. Vi ønsker også å støtte opp under Dysleksi Norges forslag til en egen ordning hvor søkere som ikke har kunnet få karakter i enkeltfag grunnet en funksjonsnedsettelse eller andre særskilte forhold skal kunne vurderes i en individuell søknad for å begynne i ordinære studier.

Den erfaringen vi har med ordningen tilsier nemlig at det er sjeldent at søkere som får benyttet seg av bestemmelsen og kan bevise at de har krav på å ta i bruk bestemmelsen, reelt sett fikk adgang til å søke seg inn til studier de var faglig kvalifisert til på tross av noe dårligere karakterer, eller manglende evne eller tilrettelegging for å kunne få karakter i et fag på vgs.

Dette vil kunne bidra til at studier kan få like faglig kvalifiserte søkere og bidra til et større mangfold i studiemiljøet. Dette har tross alt vært problematisk på studier som psykologi og lignende profesjoner, slik lovutvalget viser i sin vurdering ved oppheving av kjønnspoeng. Vi tror at dersom bestemmelsen

FUNKISSTUDENTENE

for særskilt vurdering beholdes og styrkes av det nye forslaget til Dysleksi Norge, samt utvides ved hver sin forskrift gitt av departement om de krav som gjelder, vil dette styrke mangfoldet og ivareta individuelle studenters rett til lik mulighet for utdanning gitt av Grunnlovens §109. Lovforslag §6-4 bokstav a og b er en sammenfatning av Dysleksiforbundet og Unge funksjonshemmede sine to forslag for forbedringer av dagens unntaksregel, men også en nødvendig utvidelse som møter noe av kritikken til lovutvalget om ordningens formål, virke og praksis. §6-4 bokstav a og b er et tillegg til bestemmelsen i om inntak på enkeltstudier.

- Lovforslag § 6-4: Søkerens videregående skole har veiledningsplikt og plikter å hjelpe til i søknadsprosessen og innhente informasjon som trengs.
- Lovforslag § 6-4 a: Dersom søkeren kan dokumentere at karakterer ikke viser rettmessig bilde av søkerens faktiske kompetanse, grunnet manglende tilrettelegging i videregående eller andre særskilte forhold, skal søkeren kunne få opptak på særskilt grunnlag til studie.

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om nødvendige detaljer for overholdelse av denne paragraf.

- Lovforslag § 6-4 b: Søkere som kan dokumentere at de på grunn av nedsatt funksjonsevne eller andre særskilte forhold ikke har likeverdig mulighet til å oppnå kompetanse i enkeltfag, kan søke inn på særskilt grunnlag.

En slik bestemmelse må ses i sammenheng med det enkelte studieprograms opptakskrav og eventuell saklig og lovlig diskriminering (Idl § 9).

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om nødvendige detaljer for overholdelse av denne paragraf.

§ 6-5. Forskrift om opptak

Vi vil spesifisere at vi støtter Unge funksjonshemmedes lovforslag til §6-5, men at en slik registrering av tilretteleggingsbehov ikke må være synlig, eller anonymiseres, før opptaket er gjort. Dette er for å unngå at studenter ikke melder tilretteleggingsbehov i redsel for annerledesbehandling ved opptak, som kan føre til at institusjonen ulovlig velger vekk like kvalifiserte søkere grunnet tilretteleggingsbehovet eller lignende ulovlige forhold.

- Unge funksjonshemmedes lovforslag §6-5, endring: «Departementet kan gi forskrift om nasjonal samordning av opptak, om rangering av søkere, om klagebehandling, og om registrering av tilretteleggingsbehov i forbindelse med opptak.»

Kapittel 7 - Læringsmiljø

§ 7-1. Læringsmiljø

Læringsmiljøbegrepet må gjelde alle former for undervisning, også formelle og ikke-formelle deler av undervisningen, i tillegg til den utvidete tolkningen av hva læringsmiljøbegrepet er. Eksempelvis må emner der man legger opp til at man skal ha kollokvier tilrettelegges for at studenter med funksjonsnedsettelse og behov for tilrettelegging, kunne få tilretteleggingen som trengs for å finne en kollokviegruppe. Ved obligatorisk gruppeundervisning slik som obligatoriske presentasjoner, eller innlevering av andre former, må også dette tilrettelegges. Dette bør reguleres nærmere ved forskrift. Vi vil presisere at vi deler UF sitt syn og behovet for deres to lovforslag for §7-1 om tilrettelagt versus universell utforming.

FUNKISSTUDENTENE

- Lovforslag §7-1, legge til følgende setningen på slutten av § 7-1 første ledd: «Alle forhold ved læringsmiljøet skal være universelt utformet.»
- Lovforslag, nytt andre ledd i § 7-1: Alle elementer i et helhetlig læringsmiljø skal utformes etter prinsippet om universell utforming. Der hvor universell utforming ikke er mulig eller tilfredsstillende løsning for å møte studentenes reelle behov, skal læringsmiljøet legges til rette for den individuelle student som har behov for dette.
- Lovforslag §7-1: Institusjonens arbeid med læringsmiljøet og universell utforming skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne system for kvalitetssikring etter §15-3.

Endring av § 7-1 til nye §7- Rett til å varsle ved kritikkverdige forhold i institusjonen og samskipnaden

Vi vil påpeke at studenter ikke bare må ha samme vern som arbeidere mot gjengjeldelse ved varsel og at man har rett til varsling, men at retten til varsel må gjelde mer enn kun rett til varsling av kritikkverdige forhold i læringsmiljøet. Det fremkommer ikke om en slik rett vil gjelde saker om kritikkverdige forhold som feks økonomihåndtering, saksbehandlingsgang etter §1-3, klima og lignende spørsmål som ikke nødvendigvis faller innenfor rammen for begrepet til læringsmiljø. Vi finner det svært underlig at man bare skal ha noen av de samme rettighetene som arbeidstakere har etter arbeidsmiljølovens §2 1-A, når lovutvalget først så på denne bestemmelsen og kun valgte å gi studenten en noe utvidet, dog stadig begrenset rett etter §2 1-A uten å se på de tilhørende pliktene til institusjonen og kan ha begrenset at denne plikten ikke gjelder andre forhold enn kun retten til å varsle om læringsmiljøet i samskipnadene. Institusjonene bør også pålegges en plikt for at varslingen tas imot og tas til følge. Et varsel til institusjonen eller samskipnaden må ivaretas av forvaltningsloven og må følge de tidsfrister og saksbehandlingskriterier fra denne loven. Saksgangen må være transparent og forståelig for studenten som varsler. Man bør ha muligheten til å anonymisere varslet og varsleren.

Vi vil også presisere at studentenes rett til varsling ved visse særlige farlige forhold også dekkes av arbeidsmiljøloven gjennom å være under unntaksbestemmelse på når studenter sees på som arbeidstaker. Dette er ikke allmennkunnskap blant studenter. Vi mener det er uheldig at varslingsretten ellers er begrenset til å være så lite lovregulert og heller skal forskriftfeste et svakere vern, som også det nye lovforslaget legger til grunn for brorparten av studentmassen. Varslingsretten i aml. §2 A-1 og med fremgangsmåten i §2 A-1 gir studenter både en plikt til å sette seg inn i varslingsrutiner og et sterkere rettsvern. For å varsle i dag må man ofte vise at man forstår institusjonens rutiner for varsling, eller lærer dette underveis. Vi forstår det som at en plikt hos varsleren også vil kunne gi studenter anledning til et styrket rettsvern og dette er noe vi tror studenter er villige til å forplikte seg til, for at intern og ekstern varsling skal bli et reelt alternativ ved dårlig læringsmiljø eller uønskede hendelser. Vi tror også behovet for et styrket varslingsvern gjelder studenter i samskipnader, da det ikke finnes gode rutiner for varsling

FUNKISSTUDENTENE

tilgjengelig på 13 av 14 studentsamskipnaders nettsider i dag.⁸ Kun SiS har informasjon om varslingrutiner tilgjengelig på nettsidene sine etter våre funn og erfaring.⁹

Det er alltid et ønske om at varslingssaker løses på et lavest mulig nivå, balansert med hensyn om habilitet. Det er derfor uheldig om flere studenter først går til media, fordi man ikke opplever særlig at den interne varslingen som hensiktsmessig. Det er vanskelig å finne gode argumenter for hvorfor studenter ikke alltid skal kunne varsle etter aml §2 1-A, men vi har likevel foreslått et revidert forslag som inkorporer intensjonen i §2 1-A. Det er også vanskelig å forstå hvorfor lovutvalget ikke har sett nærmere på varslingsretten og plikten til å tilrettelegge for varsling, når man viser til skremmende høye tall på kun en enkelt sak som seksuell trakassering. Mørketallene må kunne anses til å være substansielle. Vi støtter at vårt forslag til nytt tredje ledd om varsling kan struktureres slik lovutvalget finner at er best.

- Lovforslag §7-1 tredje ledd, stryke påfølgende og erstatte av nytt forslag under: En student har rett til å varsle om kritikkverdige forhold ved institusjonen. Gjengjeldelse mot studenten som varsler er forbudt.
- Lovforslag ny § 7-1 tredje ledd: (1) En student har rett til å varsle om kritikkverdige forhold i institusjonens virksomhet. Søkere har også rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten ved opptak.
(2) Med kritikkverdige forhold menes forhold som er i strid med rettsregler, skriftlige etiske retningslinjer i virksomheten eller etiske normer som det er bred tilslutning til i samfunnet.
(3) En student kan alltid varsle internt
 - a) til institusjonen eller en representant for institusjonen
 - b) i samsvar med virksomhetens rutiner for varsling og varslingsplikt
 - c) via studentombud, tillitsvalgt, eller studentorgan,
 - d) ved mulighet via si-fra-system
 - e) eller advokat ved behov og anledning til det.
(4) En student kan alltid varsle eksternt til en offentlig tilsynsmyndighet eller en annen offentlig myndighet.
(5) En student kan varsle eksternt til media eller offentligheten hvis
 - a) studenter er i aktsom god tro om innholdet i varselet,
 - b) varselet gjelder kritikkverdige forhold som har allmenn interesse, og
 - c) en student bør helst først ha varslet internt, eller ha grunn til å tro at intern varsling ikke vil være hensiktsmessig.
(6) Institusjonen har bevisbyrden om en student ikke har fulgt rutiner for varsling.
(7) Gjengjeldelse mot studenten som varsler er forbudt.
(8) Disse samme rettighetene og pliktene gjelder i bruk og virke for samskipnadens studentvelferdstjenester etter §3 første ledd. Brukere av studentvelferdstjenestene har lik rett til varsling som studenter tilknyttet samskipnaden og institusjonen.
- Lovforslag §7-1 tredje ledd: departement kan i forskrift gi retningslinjer for forhold rundt varsling.

⁸ vi foretok litteratursøk og nettsøk på samskipnadens sider for "varsling". SiO: <https://www.sio.no/finn?q=Varsling> SIT: <https://www.sit.no/search/site/varsling> Samskipnaden: <https://samskipnaden.no/search?search=varsling> SSN: <https://www.ssn.no/sok/category714.html?q=varsling&categoryID=714> SiA: <https://www.sia.no/sok/?q=varsling> SiVolda: <https://www.sivolda.no/sok/category880.html?categoryID=880&q=varsling> studentinord: <https://www.studentinord.no/nyheter/?framed=1&s=varsling> SiM: <https://www.simolde.no/search?query=varsling> SiØ: <https://www.siosst.hiof.no/search?languageid=nb-NO&moduleid=916416072&q=varsling> SiÅs: <https://www.sias.no/sok/?categoryID=14&q=varsling> Sammen, SINN: integrert løsning, men ingen relevante resultater. For SiIF: isåfall kun på samisk, ingen resultater dukker opp på bokmål. <http://www.siif.no/sok.php?formSoek=varsling&p=>
⁹ <https://studentensbeste.no/nar-varsling/>

§ 7-2. Forhold til studentsamskipnadene og ny § 5A i lov om studentsamskipnader skal lyde: § 5A. Plikt til å samarbeide

Vi har valgt å se på det i loven som omhandler samarbeidet og pliktene til institusjoner og samskipnader samtidig, det vil si § 7-2 UH-loven og § 5-2 i studentsamskipnadsloven. Ut i fra at utvalgets mandat var å se på både UH-loven og studentsamskipnadsloven mener vi det er uheldig å ikke se nærmere på samskipnadene og hvordan tilrettelegging og universell utforming i samskipnaden og studentvelferdstjenester er i dag. I den grad man i dag har rett på tilrettelegging her er dette svært uklart, vanskelig å forstå, informeres i liten grad om og er i lite grad håndhevet etter juridiske prinsipper. Om man får tilretteleggingen man trenger styres av hvem studenten møter, økonomiske hensyn og samskipnadens tidligere erfaring og praksis for lignende behov. Dette fører til at studenter med individuelle behov for tilrettelegging ikke kan benytte seg av studentvelferdstjenester, eller ikke har lik rett til utdanning og deltakelse i læringsmiljøet. Dette er svært uheldig. Som en forlengelse om det vi beskrev som problematisk med manglende rett på varslings for § 7-1, mener vi det er viktig at man presiserer at man skal ha ufravikelige krav til varslings, tilrettelegging og universell utforming. Vi mener derfor at rettighetene og de medfølgende pliktene etter §§ 7-2 og 7-4 må gjelde for samskipnadene og tydeliggjøres i begge lover, se forslaget under i § 7-4 for lovforslag. Prinsippet om universell utforming i samskipnader må også tydeliggjøres i studentsamskipnadsloven, se forslaget under i § 7-3 for lovforslag.

§ 7-3. Universell utforming

Vi støtter UF i at man må ha et universelt utformet læringsmiljø, som inkluderer forhold som det pedagogiske, ikke bare at læringsmiljøet må tilpasses til den enkelte studenter. Læringsmiljøet burde i utgangspunktet være tilpasset at alle studenter kan delta i undervisning og ta del i studiemiljøet og kun tilpasses dersom man har spesifikke behov utover det som dekkes av universell utforming. Derfor mener vi heller at læringsmiljøet skal være tilgjengelig for alle, og kun der studenter har særskilte behov trenger man å se til § 7-4 for å få tilrettelagt læringsmiljøet og andre slike forhold videre. Vi vil legge til at man i tillegg til å lovfeste at man skal ha handlingsplaner for universell utforming, helst med sentralt gitt forskrift for innhold, også bør ha en helhetlig strategi for tilrettelegging og universell utforming i institusjonen. Dette bør også gjelde for samskipnaden og dermed spesifiseres i studentsamskipnadsloven. Vår endring av § 7-3 første ledd og andre bygger på både UF og Universell sine lovforslag til ny formulering, og vi har inkludert UF sitt forslag om informasjonsplikt for å gi helhetlig forslag til omskrevet § 7-3.

- Lovforslag § 7-3 første ledd: Institusjonen skal sørge for at alminnelige funksjoner er universelt utformet. Kravet om universell utforming gjelder alle deler av læringsmiljøet, og betyr å inkludere alle studenter i de ordinære løsningene så langt det lar seg gjøre.
- Lovforslag, endre § 7-3 første ledd (forts.): Det er en særskilt plikt til universell utforming av institusjonens fysiske omgivelser, informasjons- og kommunikasjonsteknologi, samt det digitale og pedagogiske læringsmiljøet.
- Lovforslag § 7-3: Institusjonen skal aktivt og systematisk informere om status for universell utforming ved ulike deler av institusjonen.
- Lovforslag, erstatte § 7-3 andre ledd med: Plikten til universell utforming anses oppfylt dersom institusjonen oppfyller gjeldende krav til universell utforming i lover eller forskrifter.
- Lovforslag § 7-3 tredje ledd: Institusjonen skal ha helhetlig strategi med handlingsplaner for universell utforming. Det skal komme tydelig frem fra handlingsplanene hva som er dagens situasjon, hvilke tiltak som skal settes i verk, hva som er tidsfristene for ferdigstilling, og hvem som har ansvar for videre oppfølging.

Departement kan gi forskrift om innhold i strategi og handlingsplan for universell utforming.

For samsvar:

FUNKISSTUDENTENE

- Lovforslag studentsamskipnadsloven §3: Samskipnaden skal sørge for at alminnelige funksjoner er universelt utformet.
Samskipnader skal ha helhetlig strategi med handlingsplaner for tilrettelegging og universell utforming for studenter med funksjonsnedsettelse og andre særskilte behov. Det skal komme tydelig frem fra handlingsplanene hva som er dagens situasjon, hvilke tiltak som skal settes i verk, hva som er tidsfristene for ferdigstillelse, og hvem som har ansvar for videre oppfølging. Departement kan gi forskrift om innhold for strategi og handlingsplan for tilrettelegging og universell utforming.

Forslag til departementet:

- benytte “universelt utformede” eller “universell utforming” gjennomgående i lover og forskrifter, i stedet for å bruke “tilrettelagte (...) forhold”, slik som nå i forhold ved tilgjengelighet i læringsmiljøet.

§ 7-4. Individuell tilrettelegging ved funksjonsnedsettelse og særskilte behov

Vi vil gjerne presisere at retten til individuell tilrettelegging også bør innebære samhandling og koordinering mellom ulike tjenester studenten trenger, slik som ved behov for koordinering mellom NAV, samskipnaden, arbeidsgiver eller institusjonen. Dette bør komme med i forskrift med mer detaljer om bestemmelsen.

Vi støtter lovutvalget i at tilretteleggingsplikten ikke kun skal gjelde ved varige nedsettelse, men må gjelde også for dynamiske behov eller nedsettelse og behov av kortere varighet. Dette burde også gjelde ved komplikasjoner grunnet barsel, psykisk helse, samt studenter med midlertidige behov som psykolog, lege eller annen autorisert helsepersonell eller lignende kan attestere for.

Vi støtter Dysleksi Norge i deres tolkning om at institusjonens krav til dokumentasjon også må praktiseres likere og mer rettferdig, etter en “mønsterforskrift” eller en ny retningslinje gitt av departement. Mange studenter må sende inn bekreftelse på at man har varige behov for tilrettelegging hvert eneste semester hele studieperioden, noe som kan oppleves belastende og kostbart særlig for varige faste behov. En differensiering i form av individuell vurdering av hyppighet for bekreftelse av tilretteleggingsbehov bør også kunne inngå i tilretteleggingen studenter får og inngå i forskriften. Se gjerne videre begrunnelser for lovforslagene under våre merknader for §7-2. Vi støtter alle Unge funksjonshemmede sin lovforslag, merk at vi støtter strykning av §7-4 andre ledd om uforholdsmessig byrde, med følgende endringer:

- Lovforslag § 7-4: Institusjonen skal ha helhetlig strategi med handlingsplaner for tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse og andre særskilte behov. Det skal komme tydelig frem fra handlingsplanene hva som er dagens situasjon, hvilke tiltak som skal settes i verk, hva som er tidsfristene for ferdigstillelse, og hvem som har ansvar for videre oppfølging.
Departement kan gi forskrift om innhold i strategi og handlingsplan for universell utforming.
- Lovforslag § 7-4: Departementet kan ved forskrift utdype forhold om individuell tilrettelegging i institusjonen og samskipnaden.
- Legge til den følgende setningen i § 7-4¹⁰ fjerde ledd: «Det skal komme tydelig frem fra planene hva som er dagens situasjon, hvilke tiltak som skal settes i verk og hvem som har ansvar for videre oppfølging.»

For samsvar:

¹⁰ I Unge Funksjonshemmede sitt forslag står det § 7-3 fjerde ledd her, men vi er sikre på at det egentlig skal stå § 7-4, da det var vi som kom med forslaget og stod for skrivefeilen.

FUNKISSTUDENTENE

- Lovforslag studentsamskipnadsloven § 3: Studenter og brukere av studenthelsetjenester, som har behov for tilrettelegging etter §§ 7-4 og 7-5 har rett på individuell tilrettelegging av samskipnadens studentvelferdstjenester.

Nytt forslag - Permisjon

Lovutvalgets vurdering var at ordningen med regulering av permisjon gitt i lokale forskrifter er god nok. Her er vår erfaring det motsatte, hvor reglene er uoversiktlige, håndheves ulikt på samme institusjonen og skaper usikkerhet i en situasjon hvor studenter er ekstra sårbare. Uklare permisjonsregler kan også føre til at studenter dropper ut av studiet med vilje eller helt uvitende. Vi ser derfor et behov for å lovfeste en generell rett til å kunne ta permisjon fra studier, grunnet de særlige behov den varierte gruppen funksjonshemmede kan ha og grunnet andre særskilte forhold. Det er viktig at permisjonsreglene og inngår i retten til individuell tilrettelegging. Vi legger vekt på at arbeidstakere har en mye sterkere rett til å kunne ta permisjon fra arbeid grunnet en rekke flere forhold enn det studenter kan, selv om det ikke klart fremkommer hvorfor en slik annerledesbehandling av studenter og arbeidstakere er lovlig, ønsket og om statusen til hvordan ordningen faktisk fungerer i dag.

Studenter får gjennom sin individuelle rett til tilrettelegging også rett på permisjon gjennom bestemmelsen i §7-4. Derfor kan bør man legge til en generell setning om at studenter har krav på permisjon ved funksjonsnedsettelse og andre særskilte forhold, som kan utdypes ved lokalt gitt forskrift.

- Lovforslag §7-4 første ledd: Studenter har rett på permisjon fra studier ved funksjonsnedsettelse og andre særskilte behov. I permisjonsperioden har studenten fortsatt status som student ved institusjonen. Institusjonen skal legge til rette for at studenter som er i permisjon etter første ledd, kan gjenoppta sine studier så raskt som mulig etter endt permisjon.
- Lovforslag §7-4 annet ledd: I lokal forskrift kan det fastsettes egne mer detaljerte regler og retningslinjer for permisjon ved funksjonsnedsettelse eller andre særskilte forhold.

Nytt forslag - trygt læringsmiljø

For å kunne ha trygt læringsmiljø må institusjonene og samskipnadene ha en plikt til å kunne ivareta alle studenter og ansatte ved evakuering og brann, det vil også si funksjonshemmede studenter og ansatte, som er en særegen risikogruppe ved brann og behov for evakuering. Det vil medføre at institusjonene og samskipnadene også må ha utstyr for varsling og evakuering tilpasset denne risikogruppa, samt rutiner for å ivareta funksjonshemmedes behov for trygghet.¹¹ Det er heller ikke godt nok at bygg og virksomhet oppfyller minstekrav for brannforebygging, varsling, rutiner og evakuering, særlig om de ikke følger anbefalinger og krav i nyeste byggeforskriften som omhandler universell utforming, nå TEK 17¹². For at man skal ha et trygt læringsmiljø inngår også institusjonen og samskipnadens plikt til å drive systematisk sikkerhetsarbeid, slik som etter brannforskriften. Det kan også argumenteres for at institusjoner og samskipnadenes bygg bør inn på listen over særskilte brannobjekter etter brann- og eksplosjonsloven, grunnet den særegne faren for liv.

I dag fører ikke ett enkelt eksternt uavhengig organ tilsyn på om studentsamskipnader og institusjoner har nødvendige rutiner, varslingssystemer og utstyr for å kunne evakuere alle på en trygg måte uten rask hjelp fra redningsetater.¹³ Vi frykter at på vårt eget studiested UiO og samskipnaden SiO potensielt kan være

¹¹ TEK 17 <https://dibk.no/byggereglene/byggteknisk-forskrift-tek17/11/iv/11-11/>

¹² TEK 17 <https://dibk.no/byggereglene/byggteknisk-forskrift-tek17/1/1-1/>

¹³ Sintef <https://rise.no/media/publikasjoner/upload/nbl-a07101.pdf>

FUNKISSTUDENTENE

livsfarlig å oppholde seg i grunnet manglende universell utforming. Det er et stort problem at tilsyn på dette ikke gjøres av noen sentral myndighet eller kontrollorgan som har oversikt over universell utforming, sikkerhet og kjennskap til funksjonshemmedes behov. Studenter med behov for dyre universelt utformede brannvarslingsanlegg eller rømningsutstyr har ikke klart å få gjennomslag for nødvendige tiltak, rutiner og innkjøp av utstyr eller nytt brannvarslingsanlegg. Blant annet skjer dette, frykter vi, grunnet innsnevringen av retten til universell utforming og tilrettelegging i læringsmiljøet og at man ikke følger byggeforskriften TEK17 i alle bygg. Det finnes noen ganger billigere tiltak¹⁴, men det er usikkert om disse tiltakene er fullstendig dekkende eller god nok erstatning. Slik manglende vurdering ser man problematisert i rapporten til Sintef¹⁵ viser om tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede ved evakuering og varsling ofte ikke vurderes tilstrekkelig.

Det er vanskelig å vise til nye oppdaterte rapporter for institusjoner og samskipnader som kan vise faktiske mangler for universelt utformet varsling og evakuering, når ingen har oversikt, som er en alvorlig svikt og mangel i seg selv. Det er få eller ingen bygg, hos institusjonene eller samskipnadene, som ved utbygging hadde krav om universelt utformet varslingsanlegg med lyd og lys for å varsle studenter med audiovisuelle funksjonsnedsettelse, og som dermed grunnet kravet fremsatt da eller i nyere tid har gått til innkjøp av dette. Noen har kanskje rutiner for å ivareta ansatte med disse behovene, kanskje grunnet fagforeningers viktige rolle i å kjempe for likestilling i arbeidslivet, men sammenhengen her er også uvisst grunnet manglende forskning og rapportering på området.

Det er så alvorlig at vi ikke kan tillate slik mislighold av sikkerheten vår for et trygt læringsmiljø noe lenger. Vi har selv prøvd å melde om kritikkverdige forhold med et varsel til UiO og forsøk på varsel til SiO om utrygt læringsmiljø og bomiljø tidligere, uten at det førte til nye tiltak. Vi mener sikkerhet og evakuering må inn i UH-loven for å presisere at både studenter og ansatte har krav på at de kan evakueres og varsles på en tryggest mulig måte tilpasset behov og etter mål om universell utforming. I dag kan grupper av studenter med bevegelseshemming eller audiovisuell funksjonshemming ikke bli evakuert eller varslet adekvat eller i det hele tatt, men heller ikke få varslingssystem og utstyr tilpasset deres behov på studiested, kantinebygg eller studentbolig fordi dette er for dyrt for institusjonen og samskipnaden.¹⁶ Det er usikkert og uoversiktlig hvorvidt et slikt innkjøp burde eller må dekkes av institusjonen eller samskipnaden alene, men det kan like fullt argumenteres for at det er et eget samfunnsansvar å ivareta alle studenter, uavhengig av funksjonsevne og at økonomiske hensyn er mindre viktig enn hensynet for liv og helse.

Det er viktige grunner til at man må ha et absolutt krav på tilrettelegging i institusjoner og samskipnader, og samfunnet generelt, for økonomiske hensyn kan og har blitt vurdert som viktigere enn varslingssystemer og utstyr til evakuering, som kan medføre tap av liv for funksjonshemmede studenter som er i en særegen risikogruppe ved behov for evakuering. Dette ser man også i nybygg av studiebygg eller samskipnadsbygg hvor en andel av besøkende eller faste studenter vil ha audiovisuelle behov til universelt utformet varslingssystem og rutiner for å ivareta evakuering av alle. Likevel finnes ikke slike systemer i selv nybyggene. Dette er svært lite hensiktsmessig at økonomiske hensyn eller andre tungtveiende hensyn skal gå foran et krav om universell utforming og tilrettelegging, slik som dagens forståelse av studentenes rettigheter og gjennomgående manglende universelt utformede varslingssystemer viser. Ved å legge til vårt forslag om sikkerhet i læringsmiljøet sammen med at man ikke kan fragmentere ansvaret for å gi studenter den tilretteleggingen de har krav på i studentsamskipnader og institusjoner håper vi at man setter en presedens som potensielt kan redde liv. Dette må naturlig nok også gjelde samskipnader

¹⁴ <https://www.ssn.no/studentbolig/pa-vei-inn/tilrettelegging/>

¹⁵ Sintef <https://rise.no/media/publikasjoner/upload/nbl-a07101.pdf>

¹⁶ sintef tabell 6 <https://rise.no/media/publikasjoner/upload/nbl-a07101.pdf>

FUNKISSTUDENTENE

i og med at de skal tilby tjenester til studentene og må ha trygt læringsmiljø og trygge studentvelferdstjenester. Dersom man er redd for kostnadene når studenter får rett til universell utforming og trygt læringsmiljø kan man evt gi departementet fullmakt til å komme med en prioriteringsveileder over hvilke sikkerhetstiltak som er særlig viktige. Den må isåfall bygge på kompetanse om funksjonshemming og sikkerhet, dermed ikke vektlegge økonomiske hensyn på en slik måte som kan svekke bestemmelsen. Tiltak skal ikke være for belastende for individet med nedsatt funksjonsevne eller andre særskilte behov.

- Lovforslag ny § eller nytt ledd i uhl §7-4: legge til et forslag om sikkerhet
Institusjonens og samskipnadens virke og tilbud skal være trygt for alle. Nødvendige rutiner, utstyr og varslingsutstyr for evakuering skal være mest mulig universelt utformet. Alle skal ha nødvendig informasjon for evakuering og trygg rømning på egenhånd, særskilte unntak gis der evakuering gjøres på andre måter grunnet funksjonsevne eller andre særskilte behov.
- Lovforslag §: Departementet kan ved forskrift komme med tilhørende forskrift om sikkerhet og rett på universelt utformet varsling og evakuering, samt retten til individuell tilrettelegging.

Samsvar til tidligere lovgivning om studentsamskipnadsloven:

- Lovforslag §8 studentsamskipnadsloven legge til: Studenter har krav på universell utforming og etter uhl §§ 7-3 til 7-5 har studenter krav på individuell tilrettelegging av studentvelferdstjenestene samskipnaden tilbyr.
Plikten til universell utforming anses oppfylt dersom samskipnaden oppfyller krav til universell utforming i lover eller forskrifter.

Nytt forslag - obligatorisk aktivitet og eksamen

Obligatorisk aktivitet og eksamen burde likestilles i loven. Gyldig fravær fra obligatorisk eksamen bør kunne føre til tilrettelegging for at man skal kunne fullføre emnet innen normert tid, men i dag vil ofte selv gyldige grunner til bortfall fra en eller to obligatoriske aktiviteter føre til at hele emnet må tas på nytt ett eller to semester forsinket. Dette er en uønsket og kan føre til at studenter dropper ut av studier og at ellers kvalifiserte studenter må vente ett eller to semester ekstra for å fullføre studier. Dersom det ikke går utover den faglige kvaliteten bør annen tilrettelegging finne sted for å motvirke at studenten faller fra et emne, dersom de kan vise at de har den faglige kunnskapen som trengs. Dette kan eksempelvis være at de kan delta i en annen obligatorisk aktivitet, som en test, innlevering, muntlig spørring eller lignende om temaet som fant sted under obligatorisk aktivitet de ikke fikk deltatt i på grunn av gyldig fraværsgrunner.

Dette vil være en svært viktig styrking for studenter etter §§ 7-4 og 7-5 og sette presedens for at tilrettelegging skal gjøres på en slik måte at faglig autonomi og krav ikke forringes, men samtidig bevarer intensjonen om at individuell tilrettelegging skal finne sted ved behov. Det er likevel viktig at faglige krav står sterkt i en tilrettelegging av obligatorisk aktivitet fra en form til en annen form for aktivitet, for ingen ønsker at noen skal gå ut med svakere forståelse i faget.

- Lovforslag §: For studenter som etter §7-4 eller §7-5 krav på tilretteleggingen, sidestilles eksamen og annen obligatorisk aktivitet, for å sikre studentens rett til individuell tilrettelegging av obligatorisk aktivitet.
Tilrettelegging av obligatorisk aktivitet skal tilsvarende for eksamen ikke være til hinder for at innholdet i aktiviteten skal ha like høy standard som de faglige krav og den faglige autonomien i emnet tilsier, men skal kunne tilpasses individuelle behov.

Nytt forslag - mentorordning for funksjonshemmede

Vi støtter ADHD Norge og mener at en rett til mentorordning må lovfestes, men forstår at dette er en uprøvd ny rettighet. Mentorordningen er en del av de rettigheter studenter med nedsatt funksjonsevne bør

FUNKISSTUDENTENE

ha rett til gjennom CRPD artikkel 24 om høyere utdanning og funksjonsevne, etter at Norge ratifiserte avtalen i 2013. Man bør tilgjengeliggjøre en mentorordning etter disse bestemmelsene, så selv om det er lite utprøvd i Norge i dag, er dette en plikt flere land stiller til disposisjon for sine studenter med nedsettelse. Derfor anbefaler vi at dette kan gjøres som et minimum gjennom et forskriftsfestet prøveprosjekt for funksjonshemmede studenter eller for alle studenter, eller lovfestes kun til studenter med behov for tilrettelegging og oppfølging etter §§ 7-4 og 7-5, med et eventuelt prøveprosjekt for alle studenter. Vi inkluderer studenter med behov etter §7-5 grunnet naturen av deres intensive tilleggsbehov for en kort periode med risiko for frafall fra studier, og ved andre særskilte forhold.

Alternativ 1

- Lovforslag §: Departementet kan ved forskrift fastsette rammene for en prøveordning til rett på en mentorordning.

Alternativ 2

- Lovforslag §: Studenter som har behov på tilrettelegging etter §7-4 og §7-5 har rett på en mentor og institusjonen plikter seg til å informere om mentorordningen. Departementet kan ved forskrift fastsette reglene for en mentorordning for studenter med behov etter §§ 7-4 og 7-5, samt en eventuell prøveordning for alle studenter.

Nytt forslag - brukerutvalg for studenter med behov etter §§7-4 og 7-5

Brukere av samskipnadens studentvelferdstjenester og studenter på institusjonen har best forståelse og innsikt i egne behov for tilrettelegging, behov for universell utforming og både individuelle og strukturelle behov som bør utbedres. Dette er noe av bakgrunnen til at institusjoner som UiO tidligere har hatt brukerutvalg bestående særlig av funksjonshemmede studenter med bevegelseshemming eller audiovisuell hemning, slik det var vanlig å forstå funksjonsevnebegrepet fram til kanskje de siste tjue årene¹⁷.

- Lovforslag, nytt navn - Brukerutvalg: Institusjonen og samskipnaden bør ha et representativt brukerutvalg som speiler mangfoldet av studenter med behov for individuell tilrettelegging, eller som har nedsatt funksjonsevne. Brukerutvalget skal bidra til at bestemmelsene i særlig §7-1 til §7-5 i dette kapittelet blir gjennomført, men og sikre studentenes medvirkning i alle prosesser som berører læringsmiljøet, universell utforming, likestilling, vern mot diskriminering og studentvelferdstjenester. Studentene og institusjonen skal ha like mange representanter hver i utvalget. Utvalget bør velge leder vekselvis blant institusjonens og studentenes representanter annethvert år, hvis ikke særlige grunner gjør seg gjeldende. Studentsamskipnaden bør ha observatørstatus i brukerutvalget.
- Lovforslag §7-4: Departementet kan ved forskrift utdype forhold om individuell tilrettelegging i institusjonen og samskipnaden.

Opprettholde bestemmelse om diskriminering

Vi mener det er et behov for å opprettholde institusjonens plikt til å arbeide for vern mot diskriminering og trakassering. Dette mener vi vil styrke studentenes rettsvern og forståelse av egne rettigheter, samt sikre at ansvaret for å sikre studentenes vern mot diskriminering og uønsket atferd er tydelig plassert. Dette er viktig å presisere i denne loven da studenter og stipendiater som gruppe ikke nødvendigvis er godt kjent med egne rettigheter og risikerer å tro at det ikke er institusjonene og samskipnadens oppgave å verne dem mot diskriminering, samt at det ikke er mulig å stanse eller forhindre trakasseringen, diskrimineringen eller lignende episoder av uønsket atferd. Vi er også

¹⁷ NOU 2001:22 Fra bruker til borger

kritiske til lovutvalgets vurdering om at siden universiteter og høyskoler alt er regulert av likestillings- og diskrimineringsloven trenger det ikke eksplisitt å stå i UH-loven. Lovutvalget har derfor valgt å fjerne institusjonens, ved styret, sin plikt til å arbeide forebyggende mot trakassering og forhindre at slik trakassering finner sted. Dette er på tross av at lovutvalget viser at trakassering er et uttalt problem ved å presentere de nedslående resultatene i studentenes helse- og trivselsundersøkelse (SHoT) fra 2018.

Vi mener at man tvert imot bør ha dette med i UH-loven for at studenter nettopp er så utsatt for trakassering og ulovlig annerledesbehandling, slik som, men ikke utelukkende, seksuell trakassering. Dersom studenter, søkere og stipendiater ikke er helt sikre og forstår om lovgivningen gjelder dem, risikerer man at de ikke tør å varsle for å stanse uønsket atferd. Det er også viktig å presisere at det er universitetsstyret som har det overordnede ansvaret for å arbeide mot trakassering og diskriminering for å unngå fragmentering av ansvaret og å forhindre at ingen tiltak gjøres uten en klar ansvarsmyndighet. Dette kan også føre til at studenter lettere forstår at man kan klage eller varsle til institusjonen ved problemer, da det å varsle til likestillings- og diskrimineringsombudet er en høy terskel. Det er også problematisk at vi som vist tidligere, om retten til å varsle om kritikkverdige forhold, har funnet at kun en eneste studentsamskipnad av 14 har nødvendige rutiner og informasjon for varsling av kritikkverdige forhold ved sin virksomhet.

- Lovforslag § 7-1: Studenter og søkere har rett til vern mot alle former for ulovlig diskriminering.
- Lovforslag § 7-1: Styret skal innenfor sitt ansvarsområde arbeide for å forebygge og forhindre trakassering og diskriminering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 13.
- Lovforslag studentsamskipnadsloven § 3: Styret skal innenfor sitt ansvarsområde arbeide for å forebygge og forhindre trakassering og diskriminering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 13.

§ 7-5. Tilrettelegging for gravide studenter og studenter med omsorg for barn

Vi støtter lovutvalgets forslag her generelt, men vi vil presisere at studenter bør ha rett til bestemmelsene i første og annet ledd ved komplikasjoner til svangerskap, eller ved alvorlig sykdom og andre særskilte forhold ved omsorg for barn. Det er viktig at slike forhold også gir en rett til individuell tilrettelegging og gir rett til å ha en som har ansvar og følger opp saken. I den grad forhold ikke dekkes av bestemmelsen om hva annet som likestilles med eksamen bør også andre deler av læringsmiljøet og studieløpet tilpasses. Vi støtter at dette er forhold som kan utdypes nærmere i forskrift gitt av departement.

§ 7-6. Studentombud

En person er ikke nok for å hjelpe og instruere alle studenter som trenger hjelp etter dagens måte å organisere og strukturere studentombudet.

Man har ikke rett til å klage dersom studentombud velger å ikke ta opp saken, noe som kan føre til ytterligere problemer for studenter som trenger hjelp.

Dagens studentombud i Oslo skal dekke tusenvis på tusenvis av studenter. Det er høy terskel for å melde i fra, vanskelig å finne informasjon om hva et studentombud kan bistå med og høy terskel for å få hjelp, og den hjelpen man får er instruerende. Det er viktig med upartisk hjelp, men man må ha et studentombud per studieinstitusjon over en viss størrelse, som kan justeres i forskrift.

- Lovforslag §: hver institusjon over en viss grense fastsatt av egen forskrift gitt av departement skal ha et studentombud.

§ 7-7. Tilsyn med læringsmiljøet

Selv om det er positivt å presisere hvilke aktører som har ansvar for hva i §7-7, har tredelingen noen svakheter, slik som UF påpeker. En stor svakhet vi ser med dagens modell og modellen som legges fram i lovforslaget er at man ikke presiserer et behov for å ha en sentral myndighet i institusjonen som har ansvar for å koordinere en strategi for likestilling og universell utforming, samt kontroll av denne implementeringen. Kontrollorganet har man heller delt i tre etter hvilken del av loven man skal ivareta.

Uten tilsyn og kontroll gir man i praksis institusjonen og samskipnadene full frihet til å strukturere hvordan man skal tilby tilretteleggingstjenesten og andre forhold i læringsmiljøet. Dette vil kunne føre til en lik modell som i dag hvor institusjonen har full autonomi til å delegere myndigheten helt ned til lavere nivåer i institusjonen og en fragmentering av ansvaret for gjennomføring av tiltak, implementering av strategier og handlingsplaner, samt manglende universell utforming. Eller slik som i samskipnader hvor man ikke alltid kan få informasjon eller rett på individuell tilrettelegging. Ingen eksterne kontrollerer, eller fører tilsyn på, om tilretteleggingen og universell utforming i studentvelferdstjenestene er forsvarlige og gode nok. Med en utvidet forståelse av læringsmiljøbegrepet og våre forslag om å ha rett tilrettelegging og universell utforming i studentvelferdstjenester, bør dette også føre til at noen fører tilsyn og kontroll på samskipnadene.

Dagens praksis fører til svært ufordelaktig makt dynamikk hvor studentenes rettsvern er svekket av hvordan uhl og studentsamskipnadsloven håndheves på det lokale nivå, slik vi har sett på vårt eget universitet. For å sikre at lik rett til utdanning i grunnloven ivaretas må håndhevingen av hvem som får tilrettelegging og behovet for universell utvidelse ivaretas bedre gjennom sentralt gitte forskrifter fra departement, eller en endring i loven som vil sette presedens for hvordan tilrettelegging skal struktureres i institusjoner. Vi foreslår derfor en av to modeller for endring av hvordan håndhevingen av tilrettelegging for å gi lik rett til utdanning og kontroll av dette skal gjennomføres.

1. lovforslag om sentralt gitt forskrift
2. lovforslag om opprettelse av sentralt tilretteleggingskontor per institusjon som bistår lokalt delegert tilretteleggingsmyndighet, samt kontroll av at studenter får hjelp innenfor lovens rammer.

på UiO har man delegert ansvaret for tilrettelegging til fakultet, som så ofte har valgt å delegere videre til instituttene underlagt fakultetet. Dette fører til at studenter med behov for tilrettelegging har opplevd å ikke bli tatt seriøst grunnet naturen av deres behov, avvist, ikke motatt hverken vedtak eller avslag på tilrettelegging, noe som har gjort det svært vanskelig å klage på et vedtak man ikke har. Selv om UiO har et sentralt tilretteleggingskontor er det opp til instituttet å velge å bruke hjelpen og erfaringen derfra eller ei. Om en student ikke får tilretteleggingen de mener de har krav på, men heller ikke har fått vedtak på avslag står studenten på bar bakke for å få overprøvd at ingenting skjer. I dag er dette en typisk sak studentombudet kan se på, men studentombudet er overarbeidet og har ikke adgang til å hjelpe studenten annet enn instruerende. For at en sak skal kunne klages videre til klagenemnda må et slags vedtak finnes sted for å klages på

sammenheng med dette: Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 15-3.

- Forslag til departementet: Vi ber departementet styrke tilsynet med læringsmiljøet i høyere utdanning, og gi tydelige føringer til tilsynsorganene, samskipnadene og institusjonene om at dette arbeidet skal prioriteres.

Kapittel 8 -

§ 8-6. Gjennomføring av eksamen

Vi ønsker å presisere et behov for at rettigheter ved eksamen for studenter, bør kunne samles i en nasjonal forskrift eller en slik “mønsterforskrift”. Vi foreslår at det i forskrift bør presiseres at eksamen ikke kan avlegges på helligdager, ikke flyttes fram på under to ukers varsel, skal gjennomføres med nødvendige og at eksamen må avholdes tidligst to uker etter siste undervisningsdag. Se våre kommentarer om §8-8 for sammenhengen med formell feil og eksamen.

- lovforslag § 8-6: Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om nødvendige detaljer for overholdelse av denne paragraf.
- Forslag til departementet: Departementet kan opprette en “mønsterforskrift” eller retningslinjer for institusjoner som trenger tilleggsbestemmelser eller regler i tillegg til forskriften i lovforslaget over.

§ 8-8. Klage over formell feil på eksamen

Vi mener det er nødvendig å presisere i forskrift at manglende tilrettelegging og universell utforming under eksamen skal forstås som en formell feil og gi studenten rett til å ta eksamen på nytt. Dersom det har vært vedvarende feil og mangler i tilrettelegging, universell utforming og de behovene en student har søkt å få hjelp til gjennom studieperioden før eksamen skal avholdes, skal studenten også kunne klage på at det foreligger en formell feil som gjør at de ikke har like muligheter til å kunne ta eksamen eller annen sluttvurdering. Her må bevisbyrden ligge på institusjonen etter §37 i likestillings- og diskrimineringsloven.

- lovforslag § 8-8: Studenter har rett til å klage over formell feil på eksamen ved manglende tilrettelegging, universell utforming eller andre mangler studenter i læringsmiljøet etter §7-4 og §7-5.
- Forslag til departementet: Departementet bør utarbeide en sentral forskrift, “mønsterforskrift” eller retningslinje som omhandler de forhold hvor studenter kan klage over formell feil på eksamen eller gjennomføringen av eksamen, grunnet forhold etter bestemmelsene i §7-1 og §7-3 til §7-5.

§ 8-9. Gjennomføring av eksamen

I §8-9 gis sensorene anledning til å kun gi muntlig tilbakemelding. Vi er usikre på om lovutvalgets begrunnelse for dette står seg mot de behov studenter kan ha for en skriftlig tilbakemelding. I forvaltningslovens (fvl) §23 følges normalt regelen om at enkeltvedtak gis skriftlig. Vi anser begrunnelsen til en karakter som en del av, eller at det kan være et eget, enkeltvedtak om resultatet av eksamen. Behovet for å kunne gi utelukkende muntlig begrunnelse er dermed en særregel, hvor man ikke følger fvl det ikke begrunnes godt for, og virker heller i motstrid med intensjonen til lovutvalget om å følge forvaltningsloven og bestemmelsen i uhl §1-3, samt plikten til å tilrettelegge og skape et godt læringsmiljø. For studenter med funksjonsnedsettelse kan det være viktig å få begrunnelse skriftlig grunnet konsentrasjonsvansker, hørselshemming eller andre særskilte forhold, som gjør at en utelukkende muntlig begrunnelse kan føre til å svekke rettsvernet deres ved behov for klage på karakter eller formell feil. Dette er ikke forhold som har blitt ivarettatt etter dagens praksis hvor sensorene kan velge å ha utelukkende muntlige begrunnelser. Det er ingen grunn til å tro at denne uheldige praksisen vil endres i nær fremtid, hvis ikke studentene kan vise til en tydelig lov som bekrefter at de skal kunne få begrunnelsen skriftlig og eventuelt muntlig.

FUNKISSTUDENTENE

- lovforslag § 8-9, legge til og endring: Institusjonen bestemmer om sensorene kun skal gi begrunnelsen skriftlig, eller om de og kan gi den muntlig.

§ 8-10. Klage over karakterfastsetting

Det er uheldig at bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisstudier og lignende, ikke kan påklages. Dette putter studenter i en sårbar posisjon, særlig om de opplever uønsket atferd, ulovlig diskriminering eller ikke får den individuelle tilretteleggingen de har krav på, som gjør at bedømmelsen ikke viser studentenes reelle kompetanse.

- Lovforslag §8-10: Bedømmelsen kan likevel påklages dersom forhold i §7-3 til §7-5, eller diskrimineringsforbudet i likestillings- og diskrimineringsloven, eller andre særskilte behov, tilsier at en bedømmelse ikke viser studentens reelle kunnskap.

§ 8-11. Gjennomføring av klagesensur

Vi er kritiske til at det kan virke som at man ikke klage på formelle feil i saksgangen som fører til feilaktig endelig karaktersetting. Dette betyr at endelig karakter er unntatt fra forvaltningsloven og er en del av disse særregler som nevnes i §1-3. Det bør likevel føre til at man har strenge krav for saksgangen og at feil ved denne skal kunne føre til anledning til å behandle formell feil i saksgangen som ved ordinære vedtak eller enkeltvedtak. Særreglene som utarbeides bør følge prinsippene til en samlet oversiktlig og klarspråklig oversikt over de plikter, krav og rettigheter man har ved klagesak her med særregler.

- Lovforslag § 8-11, legge til: Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne bestemmelsen kan ikke påklages, men ved formell feil i saksgang kan saken påklages etter §1-3.
- Lovforslag § 8-11: Departement kan i forskrift gi særregler for å utføre bestemmelsen.

§ 8-13. Vitnemål

Vi støtter UF og dysleksiforbundet sin vurdering om at vitnemål ikke må vise om man tar eksamen på nytt og lage a- og b-lags vitnemål, Vi er sterkt kritiske til endringene om vitnemål som vil føre til unødvendig stigma eller til og med føre til at informasjon om funksjonsnedsettelse synliggjøres i vitnemålet, som kan påvirke studenters jobbsøking og bryter med vår forståelse av diskrimineringsloven §30 bokstav d om innhenting av opplysning om en søkers funksjonsnedsettelse. Det vil i praksis føre til at studenter som må levere vitnemål ved jobbsøking kan bli valgt vekk grunnet informasjonen tilgjengelig om funksjonsnedsettelsen. Grunnet forbudet mot diskriminering og høyt beviskrav for å føre saker om diskrimineringsspørsmål, samt de personlige belastningene dette kan føre til vil det være mer naturlig at vitnemålet ikke skal kunne brukes for å diskriminere studenter basert på hvor mange ganger de har tatt eksamen eller basert på om de har hatt bruk for tilretteleggingen de har lovlig krav på. Vi er sterkt kritiske til lovutvalgets vurdering og lovforslag

Vi er svært kritisk til at man skal kunne skille studenter som har fått en form for tilrettelegging på eksamen fra studenter som ikke har mottatt slik rettighetsfestet og lovbeskyttet hjelp, slik vi tolker §8-13 tredje ledd. Siden selve setningen kan forstås på flere måter er det også et spørsmål om dette kun gjelder spesifikke grupper av studenter med behov for tilrettelegging. Vi mener uavhengig av hvordan setningen skal tolkes at resultatet av dette ved jobbsøking samt generelt juridisk er hårreisende og lovstridig.

- Følge mindretallet i lovutvalget, lovforslag § 8-13 og stryke setningen: Det skal fremgå av vitnemålet hvor mange ganger en eksamen er avlagt

FUNKISSTUDENTENE

- Lovforslag § 8-13 stryke setningen: For en student som går opp til eksamen etter § 8-5 første ledd andre punktum, skal institusjonen angi på vitnemålet eller karakterutskriften dersom studentens kunnskaper og ferdigheter er prøvd på en annen måte enn for studenter som er tatt opp ved studiet.

Kapittel 10

§10-1 Skikkethetsvurdering

Vi vil gjerne presisere at kriterier og skikkethetskrav må være tydelig og tidlig informert om til søkere og studenter, for å unngå at søkere kommer inn på et studie for så å underveis lære at man ikke oppfyller krav til egnethet og dermed må slutte studie uten fullført grad, eller mulighet til å jobbe i profesjonen. I situasjoner der studenter underveis får behov for tilrettelegging eller får andre særskilte behov etter §7-4 og §7-5 bør institusjonen være behjelpelig for å finne kortvarig og langvarig løsning, samtidig eller i stedet for å åpne sak om tvil om skikkethet. I saker som gjelder slike behov, bør forskrifter beskrive at tiltak ikke skal oppleves som straffereaksjoner for å unngå unødvendig belastning på studenten eller søkeren. For studenter med omsorg for barn eller ved svangerskap kan permisjon fra studier være egnet tiltak, men ved større behov, eller akutte behov som etter ulykker ser vi for oss at første løsningen må være dialog. For varige behov som er uforenelig med skikkethetskrav, selv etter forsøk på tilrettelegging og universell utforming, bør institusjon og student finne alternativer fra å fortsette samme studiene eller arbeid i profesjon med lignende skikkethetskrav.

- Lovforslag §10-1: Institusjonen har informasjonsplikt for å tidlig og tydelig informere søkere og studenter om skikkethetskrav og hva de går ut på.

Lovforslag §10-1: Dersom en søker eller student grunnet behov som oppstår etter bestemmelsen §7-3 til §7-5 er uskikket og ved tvil om skikkethet, plikter institusjonen og studenten å samarbeide for å treffe nødvendige tiltak etter forskrift om skikkethetskrav.

Institusjonen kan ved lokal forskrift beskrive fremgangsmåten dersom søker eller student får behov som oppstår underveis etter §7-3 til §7-5.

§10-4. Forstyrrende opptreden

I lovforslaget og lovutvalgets begrunnelse om paragrafen for forstyrrende atferd fremkommer det ikke hva virkeområdet her er, eller noe om det problematiske med en så vid definisjon som at noe oppleves som forstyrrende. Dette er for det første styrt av svært subjektive følelser og meninger, men kan også medføre en uheldig effekt hvor særlig funksjonshemmede studenter kan risikere å bli sanksjonert for oppførsel, lyder eller annet som kan virke forstyrrende for en enkelt medstudent eller en ansatt. Vi vil komme med en presisering om at bestemmelsen ikke må ramme funksjonshemmede og utviklingshemmede studenter uforholdsmessig. Bestemmelsen kan og bør ikke gjelde ukontrollert atferd eller andre særskilte forhold studenten selv ikke kan gjøre noe med, særlig om dette kan oppfattes som en vedvarende forstyrrelse. Så lenge dette ikke fører til farlige situasjoner, situasjoner etter §10-1 om skikkethet eller situasjoner med uønsket atferd, eller etter bestemmelsen i likestillings- og diskrimineringsloven §§6 og 13 om ulovlig diskriminering, ber vi om at man viser aktsomhet ved bruk av denne bestemmelsen med et vidt virkeområde. Dette må spesifiseres i en forskrift, hvor balansen mellom forstyrrende atferd og ulovlig diskriminering grunnet forhold ved personen, slik som funksjonshemming, tydeliggjøres for å unngå en særegen belastning på studenter med funksjonsnedsettelse.

- Lovforslag §10-4, tillegg: Dette er med de forbehold om forhold som omfattes av diskrimineringsforbudet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven, eller forhold fra §7-3 til §7-5, eller ved andre særskilte grunner.

Kapittel 11

I §11-2 og §11-12 vil vi presisere at det som nevnt ovenfor er et reelt behov at likestillings- og mangfoldsbegrepet utvides til å gjelde mer enn bare likestilling basert på binært kjønnsperspektiv. For § 11-12 bør likestilling gjelde mer enn bare likestilling mellom to kjønn og dette bør reflekteres i lovteksten.

- Lovforslag §11-2 tillegg: Funksjonshemmede og andre minoriteter bør spesielt inviteres til å søke dersom de er kvalifiserte søkere.
- Lovforslag §11-12: “Universiteter og høyskoler skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene og andre særskilte forhold for samtlige kategorier av stillinger ved institusjonen.”

Kapittel 12

§12-1. Lokal klagenemnd ved institusjonen og særskilte nasjonale klageorganer

Vi støtter særlig ADHD Norge sitt forslag om at institusjonene og samskipnadene som et minimum må ha egen supplerende klageinstans for saker etter læringsmiljø og informasjonsplikt om denne, særlig for at studenter med akutte behov for tilrettelegging skal kunne få hjelp og oversikt over grunnlag for avslag raskt, samt at alternative løsninger skal treffes for å hjelpe studenten under behandlingstiden ved behov. En retningslinje eller forskrift bør reflektere disse forholdene.

Det er også etter vår erfaring behov for et nasjonalt klageorgan som fortrinnsvis kombinert med de rettigheter og frister etter forvaltningsloven opprettes forskrift for et eget kontroll- og klageorgan. Dersom man etter lokal klage eller manglende vedtak i en sak lokalt på institusjon trenger det, så kan man med et nasjonalt klageorgan ta saken videre, men det bør også gjelde der forhold lokalt eller ved sakens prinsipielle karakter gjøre at en slik klagesaks utfall lokalt er endelig kan være lite hensiktsmessig. Dette kan sees i sammenheng med behovet for en sentral tilretteleggingsmyndighet. Vi anbefaler på bakgrunn av dette at departementet vurderer å opprette et eget nasjonalt klageorgan for saker som særlig gjelder forhold etter bestemmelsene i §7-1 og §7-3 til §7-5 og for saker etter bestemmelser i LDL særlig §1, §6 §13, eller ved sammensatte saker hvor en sak kan gjelde flere andre særskilte forhold. Se forslaget til ADHD Norge.

I tillegg:

- Departementet vurderer og gir regler for opprettelse av nasjonalt klageorgan som tar inn saker etter behandling lokalt over bestemmelser i §7-1 og §7-3 til §7-5, hvis ikke det fremkommer grunner for at dette ikke er hensiktsmessig. Tilsvarende bør gjelde for studentsamskipnadsloven, eller ved andre sammensatte forhold etter LDL, særlig §1, §6 eller §13, som gjelder studenter, søkere og brukere av samskipnadens studentvelferdstjenester.

Vi støtter forslagene og kommentarene til Universell, Unge funksjonshemmede, ADHD-Norge og Norges Dysleksiforbund med ovennevnte merknader og endringer.

Med vennlig hilsen

Aurora Kobernus

Leder i Funkisstudentene